

vérét Bélának. (A leánykérő követség bemutatta a francia királynak a magyar király évi jövedelméről szóló számadásokat. Ez ma is megvan a párisi levéltárban. E szerint a király jövedelme 75.000 márka értékű terményből és 150.000 márka készpénzből — királyi népek adója, vám-, vásárpénz, a behozott árúk értékének 30-ad része, kamarahaszon stb. — állott. Vagyis a mai értékben kerek számban 17 millió aranypengőt tett ki. A magyar király jövedelme akkor a francia és az angol király jövedelmével vetekedett.)

A fiatal királynéval és lovagkíséretével finomabb élet vonult a királyi udvarba. E házasság következtében sok francia földműves, iparos, kereskedő jött, továbbá ő hozta be hazánkba a francia eredetű premontrei és cisztercita kanonokrendet is.

A kereszteshadjárát átvonulása, Béla fogadalma. Néhány évvel később Barbarossa Frigyes német császár vonult át hazánkban kereszties seregével. Béla királyi módon fogadta a császárt és dúsán ellátta seregét. (Egy szemtanú német krónikás bámulattal írta le a fényes fogadtatást és irigykedve említette fel az ország gazdagságát, meg a király hatalmát és tekintélyét.) Bélát is elfogta a vágy, hogy felvegye a keresztet, de az ország gondja visszatartotta attól, azonban nem mondott le tervéről és szorgalmasan gyűjtötte a kincseket erre a célra.

Szent László szentté avatása. Uralkodásának utolsó éveiben avatta szentté az egyház László királyunkat, akihez III. Béla növésben, lélekben, uralkodó képességben annyira hasonlított.

Négy évvel később (1196) meghalt. Halálos ágyán a már megkoronázott idősebb fiát — Imrét — jelölte utódjául. Endre fiának pedig átadta a kereszties hadjáratra gyűjtött kincseket és megfogadtatta vele, hogy helyette kereszties hadat vezet a Szent Föld felszabadítására.

III. Összefoglalás. Érdemei:

Szent István intézkedéseit fenntartotta és továbbfejlesztette.

Szerzetesek és idegen lovagok betelepítésével emelte a magyarság műveltségét.

Szent István királyságát birodalmi rangra emelte. (Uralkodása alatt hazánk mint európai nagyhatalom szerepelt!)

1941. november 3. hete.

Helyesírás és nyelvi magyarázatok.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Helyhatározói mellékmondatok.

Nevelési cél: Nyelvünk használatának helyessége.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A tárgyi mellékmondatról (idézetéről) tanultak számonkérése.

b) Célkitűzés.

Példamondatok. 1. *Ahol vásár van*, ott ne keress értékes holmit. (Hol?) = Vásáron ne keress értékes holmit.

2. Nagy szükségben onnan is jöhet segítség, (honnan?) *ahonnan nem is reméljük*. = Nagy szükségben nem remélt helyről is jöhet segítség.

3. A gólyák ősszel melegebb vidékre költöznek. = A gólyák ősszel oda költöznek, (hová?) *ahol melegebb van*.

Tárgyalás. Az 1. mondat vizsgálata. Ebben az összetett mondatban a mellékmondat az egyszerű mondat helyhatározójának felel meg. Az ilyen mellékmondatot *helyhatározói mellékmondatnak* nevezzük.

Részletösszefoglalás. Mi a helyhatározói mellékmondat? *A helyhatározói mellékmondat a főmondat helyhatározójának egész mondatral való kifejezése.*

(A másik két példamondat elemzése ugyanilyen módon.)

A helyhatározói mellékmondatokra a helyhatározó kérdéseire (honnan? hol? hová?) felelünk.

A helyhatározói mellékmondatok is gyakran átalakíthatók és beilleszthetők a főmondatba helyhatározókul; sok mellékmondatot azonban nem lehet átalakítani. Pl. *Ahol nincs, ott ne keress.*

III. Összefoglalás. A határozói mellékmondatok a főmondatnak mondat alakjában kifejezett határozói.

A helyhatározói mellékmondat a főmondat egész mondatral kifejezett helyhatározója. Kérdőszavai: honnan? hol? hová? merre? meddig? Pl. *Addig nyújtózkodjál, (meddig?) ameddig a takaród ér.*

Begyakorlás. Adott olvasmányból példamondatok keresése. (Pl. Vörösmarty: A szegény asszony könyve c. költeményéből.)

Alakítsák át helyhatározó mellékmondattá:

A zivatar a *villámlás irányából* jön. Honnan jön a zivatar? A zivatar onnan jön, ahol villámlik. A madzag is a *legvékonyabb helyen* szakad. A nap *fölkeltének helyén* van kelet. A vándor is a *szél fúvásának irányába* fordítja köpönyegét.

Változtassák át egyszerű mondatokká: Menekülj onnan, ahol veszedelem van. Ne rohanj oda, ahol baj van.

Házi feladat.